

Aproximació a les estratègies de lluita contra el plagi acadèmic desenvolupades per les universitats britàniques d'East Anglia (Norwich) i John Moore's University (Liverpool)

Approach to avoiding plagiarism strategies developed by Universities of East Anglia (Norwich) and John Moore's University (Liverpool)

Aproximación a las estrategias de lucha contra el plagio académico desarrolladas por las universidades británicas de East Anglia (Norwich) y John Moore's University (Liverpool)

Bartomeu Mut Amengual, tomeu.mut@uib.es, Universitat de les Illes Balears

Resum

El present article analitza i exposa les principals estratègies que segueixen dues universitats britàniques: l'East Anglia University (Norwich) i la John Moore's University (Liverpool), per abordar el fenomen del ciberplagi acadèmic. En aquest treball es detallen les accions més importants dutes a terme per aquests centres a fi de fer front aquesta pràctica de cada vegada més creixent entre l'alumnat universitari durant els darrers anys i s'analitzen els mètodes, serveis i recursos que s'empren i com s'articulen des de la pròpia institució per fer front el ciberplagi acadèmic..

Paraules clau

plagi acadèmic, integritat acadèmica, Internet, honestat

Abstract

This article analyzes and discusses the main strategies followed by two British Universities, East Anglia University (Norwich) and John Moore's University (Liverpool), to approach the phenomenon of cyberplagiarism. This paper details the most important ac-

tions undertaken by these centers to combat this growing practice among university students over last years and discusses what kind of methods, services and resources are used by this universities and how they combat this situation from the institution.

Keywords

academic plagiarism, academic integrity, Internet

Resumen

El presente artículo analiza y expone las principales estrategias que siguen dos universidades británicas, la East Anglia University (Norwich) y la John Moore's University (Liverpool), para abordar el fenómeno del ciberplagio académico. En este trabajo se detallan las acciones más importantes llevadas a cabo por estos centros para afrontar esta creciente práctica entre el alumnado universitario a lo largo de los últimos años y se analiza qué métodos, servicios y recursos se emplean y cómo se articulan desde la propia institución para hacer frente al ciberplagio académico.

Palabras clave

plagio académico, integridad académica, Internet.

1. INTRODUCCIÓ

La literatura i les aproximacions empíriques en l'àmbit de la integritat acadèmica, durant aquests últims anys, s'ha consolidat com un focus d'atenció de primera magnitud en bona part de la comunitat educativa, tant en nivells universitaris com en cicles inferiors. Dels aportaments existents, entre altres qüestions, es constata que el ciberplagi acadèmic s'ha convertit en un fenomen creixent en els últims temps dins de l'àmbit educatiu gràcies, entre altres raons, a l'aparició i el desenvolupament d'Internet (McCabe, 2001). Tant és així, que s'ha convertit, sense cap mena de dubte, en el tema més abordat de tots els que s'inclouen sota el paraigua terminològic de la integritat acadèmica (Comas i Sureda, 2007).

La integritat acadèmica (també s'ha utilitzat extensivament en la literatura sobre aquest tema el concepte d'honestedat acadèmica) pot ser entesa com un conjunt de comportaments intencionats i inacceptables, tergiversacions, robatoris i falsificacions que afecten l'ètica de qualsevol institució educativa. Aquest tipus de conductes es desenvolupen, segons McCabe i Trevino (1993), a causa principalment de cinc factors i/o motivacions: el comportament entre iguals, l'existència d'un codi d'honor, la severitat de les sancions, el fet de ser descobert i el desconeixement de la política universitària referent a aquesta temàtica. El primer factor és el més important segons aquests autors.

El fet és que, com a tal, aquest fenomen ha existit des de sempre, fins i tot abans de la presència i l'ús massiu d'Internet entre els estudiants. El 1999, quan Internet encara no s'havia convertit en la principal font de documentació acadèmica entre l'alumnat, en una enquesta realitzada entre 2.100 universitaris de Duke (Estats Units), la meitat d'aquests van admetre haver actuat contra els principis d'honestedat acadèmica en la realització dels seus treballs de curs (Center for Academic Integrity, 2001).

Aquesta situació ha anat creixent quant a nombre i freqüència, ramificant-se i tornant-se més alarmanant al llarg d'aquesta última dècada per diferents motius; en aquest sentit, podem apuntar com un dels principals factors la facilitat d'accés i de tractament dels recursos que Internet ofereix (copiar, editar, enganxar, etc. grans quantitats de contingut escrit en pocs segons a través dels processadors de text). Tanmateix, no s'ha de caure en la temptació de veure Internet com l'únic culpable d'aquesta situació: el plagi sempre ha estat

present en les institucions educatives i, simplement, Internet i les TIC han canviat la forma en què aquest es produeix i de segur ho han fet més fàcil i senzill (tant pel que fa a la comissió com a la detecció).

Centrant-nos en el nostre àmbit territorial, podem constatar que aquesta realitat és un fenomen present a les aules; així, en una enquesta realitzada a la Universitat de les Illes Balears (UIB) es van obtenir les dades següents: "El 76,6% dels estudiants de la UIB accepta haver copiat i enganxat fragments d'una web o d'un recurs obtingut a Internet i, sense esmentar-lo, haver-lo acoblat amb textos d'elaboració pròpia. Un 36,4% afirma haver-ho fet entre una i dues ocasions; un 21,7% entre tres i quatre vegades, i un 18,4% en cinc o més de cinc ocasions. Prop de nou de cada deu (89,3%) estudiants de la UIB creuen que els seus companys duen a terme aquesta activitat" (Sureda i Comas, 2008).

Per solucionar aquesta situació, alguns autors plantegen diferents mesures. Una de les més destacables és la que proposa Hinman (2002), qui descriu tres solucions i/o aproximacions interessants per pal·liar aquest comportament entre l'alumnat: a) l'aproximació formativa, b) la preventiva i c) la normativa. La primera consisteix en un suport per part del professorat cap a l'alumnat perquè no cometi aquest tipus de pràctiques a partir de la formació en aquest camp (com elaborar treballs, com buscar informació, com esmentar recursos, com presentar la informació, etc.). La segona de les mesures minimitza les opcions de copiar de l'alumnat, a través d'obstacles i mecanismes que dificultin aquesta pràctica. I finalment, la normativa procura dotar la institució i els actors involucrats en la pràctica educativa (ensenyants, alumnat i agents de gestió acadèmica) d'un corpus reglamentari amb sancions clares i mesures punitives que pretenen la coerció de l'alumnat davant de la possibilitat de plagiar treballs acadèmics.

El plagi entre els estudiants, com ja s'ha argumentat, ha existit des de sempre, però com assenyalava McCabe (McCabe, 2001) la comoditat que aporten les TIC per fer treballs en només uns minuts ha ajudat a proliferar el lliurament d'aquests a l'últim moment, elaborats amb l'ajut de l'habitual "copiar i enganxar". Menys freqüents, però molt més extremes, són les situacions en què l'alumnat plagia treballs sencers que baixa en breus segons de pàgines que ofereixen aquesta possibilitat de manera monotemàtica (exemples bastant coneguts i àmpliament empleats pels mateixos alum-

nes són les web www.rincondelvago.com i www.monografias.com).

Aquesta situació cal que s'afronti de manera ràpida i rigorosa, aportant estratègies i eines eficaces per poder pal·liar aquest problema. Prendre per model països que tenen una llarga tradició en aquest camp podria ser una iniciativa suggeridora per adoptar estratègies eficaces en vistes a aportar solucions al nostre sistema. La tradició de les universitats britàniques en aquesta temàtica fa imprescindible seguir la seva trajectòria a tall d'exemple. Comparar i analitzar la situació en relació amb aquest fenomen i la manera com se li intenta posar remei al Regne Unit podria ajudar a millorar la situació al nostre territori, on la preocupació per aquesta temàtica, fins fa poc, ha estat més aviat escassa. De tota manera, s'ha d'assenyalar que, en el nostre context, l'interès pel plagi acadèmic va augmentant, encara que només sigui perquè la comunitat docent identifica cada vegada més situacions d'aquest tipus. Per aquest motiu, la planificació i l'e-laboració d'estratègies eficaces que afrontin aquesta realitat adquireixen una importància primordial.

2. METODOLOGIA

Per a la consecució del propòsit marcat s'ha utilitzat una metodologia qualitativa centrada en l'estudi de cas. L'obtenció de dades s'ha realitzat mitjançant entrevistes i l'anàlisi de contingut de documents d'interès, s'ha dut a terme en fases diferenciades. En la primera, s'han fet entrevistes en profunditat, mentre que, en la segona, s'ha abordat l'anàlisi de documents interns del centre.

D'aquesta manera s'ha pogut fer l'anàlisi del procés i les estratègies que segueixen aquestes universitats angleses en la prevenció del ciberplagi acadèmic entre el seu alumnat. L'elecció d'aquesta perspectiva metodològica ha permès conèixer de manera més profunda les diferents estratègies utilitzades per abordar i solucionar a aquest fenomen creixent en l'àmbit educatiu en els últims anys.

Les entrevistes es van fer a les persones més directament implicades en aquesta temàtica. En el cas de la Universitat d'East Anglia (EAU) es va entrevistar:

1. El Dr. Geoff Moore, coordinador general de Plagi a la universitat.

2. El Prof. Rob Walker, coordinador de Plagi del Departament de Ciències de l'Educació.

3. La Dra. Helen Webster, coordinadora de Plagi de la Dean of Students Office, de l'EAU.

De la Universitat John Moore's de Liverpool (LJMU) s'ha entrevistat:

1. El Dr. Karl O. Jones, principal investigador d'aquesta temàtica en aquest centre, a més de ser un dels impulsors de la utilització del programari antiplagi (Turnitin) en l'entitat esmentada.
2. El Dr. Neil Stanley, professor especialista en TIC i educació.

En total s'han fet un total de cinc entrevistes a professors i gestors acadèmics amb funcions directament relacionades amb la temàtica abordada en aquest article.

En cada entrevista s'ha seguit un mateix guió per, d'aquesta manera, respondre a les preguntes següents:

1. Què significa i com explicaríeu el plagi acadèmic?
2. Quina és la vostra funció a la universitat en relació amb el plagi acadèmic?
3. A la universitat hi ha algun departament de plagi? Com està estructurat?
4. Com creieu que han influït les TIC en aquest fenomen?
5. Quines considereu que són les principals raons per les quals l'alumnat plagia?
6. Quines creieu que són les conseqüències principals que pot provocar aquest fenomen?
7. Podríeu donar algunes solucions per afrontar aquest fenomen?
8. Com imagineu aquesta situació en un futur?

D'altra banda, també es van analitzar els documents principals de cada universitat en què es detallen els aspectes relacionats amb el plagi acadèmic. Dels documents analitzats en ambdues universitats se'n poden destacar uns quants, en què s'aporta informació rellevant sobre com combatre les pràctiques de

plagi entre l'alumnat. Per exemple, de la universitat LJMU cal assenyalar el punt d'*Academic Impropriety* inclòs en el document intern *Modular Framework*. En aquest manual apareix tota la normativa que es refereix als aspectes de deshonestat acadèmica de la universitat i les sancions aplicades en cas de cometre alguna infracció. De l'EAU, cal destacar el document *University Policy on Plagiarism and Collusion*; en què s'assenyalen, igual com en el document anterior, els aspectes que cal tenir en compte per no incórrer en el ciberplagi acadèmic.

A través d'aquesta metodologia s'ha arribat a aprofundir de manera extensa en el funcionament i les estratègies que segueixen aquestes universitats per abordar aquest fenomen.

3. RESULTATS

La forta normativa interna de cada universitat és el recurs principal per afrontar el ciberplagi acadèmic entre l'alumnat. L'estricta reglamentació acadèmica, en què es mostren quines són les normes que cal seguir en cas d'incórrer en aquest tipus de pràctiques deshonestes, és l'eix principal de les universitats britàniques analitzades.

A la normativa interna de cada centre la segueixen altres accions que ajuden, tant als docents com als discent, a prevenir aquest tipus de pràctiques. En primer lloc, s'han de destacar les accions desenvolupades des d'una perspectiva tècnica: la utilització del programari antiplagi, concretament el programa Turnitin – el programari més utilitzat al món anglosaxó –, que serveix als docents per controlar si els treballs lliurats pels seus alumnes incorren en plagi acadèmic. D'altra banda, es pot assenyalar la importància de l'altra perspectiva complementària i més enfocada a l'alumnat: la perspectiva formativa. Aquesta ajuda els estudiants a millorar les seves competències i habilitats en la realització de treballs acadèmics.

Una vegada dibuixat un esquema general sobre el plagi acadèmic en aquestes dues universitats, destacarem alguns aspectes concrets i específics de cada centre analitzat. Podem distingir dues estratègies o dos models: un primer model, en què hi ha un organigrama clarament definit, en el qual cada una de les

figures té un rol concret per desenvolupar; i una segona estratègia, el procés burocràtic de la qual preval sobre tots els altres.

Universitat d'East Anglia (EAU), Norwich

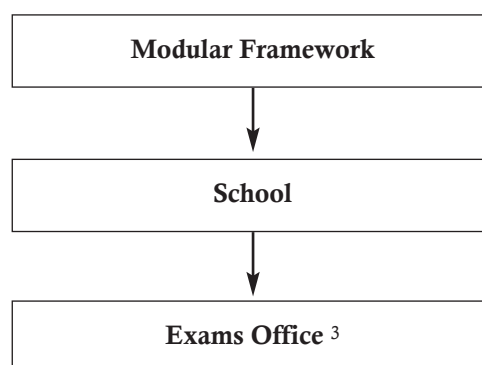
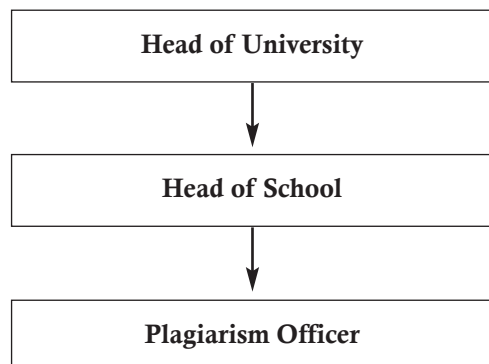
Aquesta universitat presenta una estructura organitzativa clarament definida pel que fa al plagi acadèmic, en què destaquen diferents figures amb un rol establert. Cada una d'aquestes té un paper i una funció concreta per desenvolupar dins del procés de detecció de situacions de plagi entre l'alumnat i les mesures que cal adoptar davant de cada cas¹. En primer lloc, es pot destacar un director d'universitat des del punt de vista general (*Head of University*), que té com a funció principal vetllar pel compliment de la normativa de la universitat sobre integritat acadèmica de manera general. La figura del director d'escola (*Head of School*) té com a funcions, entre d'altres, nomenar el *Plagiarism Officer* i vetllar pel bon funcionament en relació amb el plagi en l'àmbit escolar. En tercer lloc, la figura del *Plagiarism Officer*, que és la persona encarregada de supervisar els possibles casos de plagi a cada escola o facultat. La funció que podem destacar de manera general d'aquesta última figura és la de vetllar pel compliment de la normativa establerta referent al plagi acadèmic de la universitat. Aquest s'encarrega d'analitzar si els treballs denunciats pel professorat es corresponen realment a casos punibles segons el reglament de la universitat.

Complementàriament a aquestes figures, s'ha de fer una menció especial a la del degà de l'alumne (*Dean of Students*). La seva funció principal és assessorar l'alumnat que ho requereixi sobre qualsevol tema, encara que, en particular, es pot assenyalar l'aportació que fa en aspectes relatius a l'assessorament a l'alumnat en temes de plagi.

Concretament, aquest assessoria sobre la normativa existent i proporciona recursos didàctics sobre aspectes relatius a la citació, a més d'organitzar esdeveniments de formació i sensibilització sobre aquest tema. Un exemple il·lustratiu de les activitats que desenvolupa és la setmana de sensibilització sobre plagi. Durant aquest període de temps es fan diferents xerrades i tallers oberts a tota la comunitat estudiantil, en què

1) Les mesures que cal adoptar en cas d'incórrer en una pràctica d'aquest tipus estan clarament indicades en la normativa interna del centre. En l'enllaç següent es pot consultar la normativa estipulada per aquesta universitat en relació amb els diferents nivells de gravetat de plagi acadèmic: https://www.uea.ac.uk/polopoly_fs/1.130512!FWF39%20PLAG%20AND%20COLLUSION.pdf

es posa de manifest la importància d'evitar el plagí acadèmic a la universitat.

que articula la reglamentació del centre (nivell baix, mitjà i alt) i, en funció d'aquests, varia la sanció aplicada.

El protocol d'actuació de la LJMU consta d'uns passos establerts, són els següents:

Liverpool John Moore's University (LJMU)

El model d'aquesta universitat també es basa en una forta normativa interna que regula tots els aspectes en relació amb el plagí acadèmic. A diferència de la universitat anterior, aquesta no es basa en un protocol jerarquitzat, amb unes figures clarament identificades, ni amb un rol específic. En aquest cas, se segueix un estricte protocol d'actuació basat en aquesta forta regularització.

La reglamentació esmentada es pot consultar a la seva pàgina web i està oberta a tota la comunitat universitària; es tracta del marc regulador de la universitat (*University Modular Framework*)².

No existeix cap departament o organisme a la universitat encarregat de vetllar per la integritat acadèmica. Tampoc no hi ha cap supervisor dins de cada escola o facultat que s'encarregui de vigilar aquestes pràctiques. Simplement, cada professor quan observa alguna pràctica deshonest punible actua segons el protocol establert.

La LJMU es basa, podríem dir que únicament, en la perspectiva normativa⁴. D'aquesta cal destacar, de manera general, que els casos sospitosos de sanció són valorats segons els tres graus de deshonestat

Una vegada que un professor observa que hi ha una infracció acadèmica ha d'iniciar un procés administratiu intens. En aquest moment s'inicien els tràmits per demostrar el comportament deshonest de l'alumne (*Academic Impropriety*), que tenen com a culminació la declaració de l'alumne com a culpable o innocent dels fets que se li atribueixen. Aquest veredict el du a terme un tribunal format per tres professors, aliens al departament o escola del professor que ha iniciat el procés d'acusació. En el cas de determinar la culpabilitat de l'alumne, s'avalua el grau de deshonestat acadèmica, i s'aplica la sanció que es cregui oportuna.

Dels tres models proposats (tècnic, normatiu i formatiu) la LJMU es basa únicament en el normatiu. Les accions complementàries desenvolupades per l'altra universitat des del punt de vista tècnic i formatiu no es duen a terme en aquesta entitat. Només es pot destacar que els professors que ho creuen oportú poden utilitzar el programari antiplagi Turnitin, però aquesta mesura és totalment opcional. D'altra banda, les accions formatives es limiten al fet que l'alumnat es guia pels exemples de citació que pot trobar als llibres de consulta (*handbooks*) o en la mateixa reglamentació del centre.

2) Aquest document es pot consultar en l'enllaç següent: <http://www.ljmu.ac.uk/UMF/88679.htm>

3) Sí que es pot destacar l'oficina de control (Exams Office), que simplement és l'organisme final al qual han d'arribar les sancions imposades per les escoles pertinents. Una vegada aquest organisme té el veredict de l'escola, és l'encarregat d'aplicar la sanció en funció de la normativa existent.

4) Cal recordar que cada universitat té la seva pròpia reglamentació acadèmica sobre plagí acadèmic. Els fets punibles poden variar segons el centre, a més també es poden trobar diferències notables en les sancions aplicades per un mateix frau, depenent de la normativa interna de cada universitat.

Quadre comparatiu de les accions desenvolupades per ambdues universitats:

Perspectiva	EAU	LJMU
Normativa	Força normativa en què s'expliquen les regles internes en relació amb el plagi acadèmic.	Força normativa en què s'expliquen les regles internes en relació amb el plagi acadèmic
Tècnica	Turnitin, programari de detecció de plagi (opcional).	Turnitin, programari de detecció de plagi (opcional).
Formativa	<p>Recursos digitals:</p> <p>Informació que apareix en la web de la institució sobre la normativa existent, sancions, procés administratiu i/o burocràtic, alguns exemples de com esmentar i referenciar correctament, joc didàctic (<i>quiz</i>).</p> <p>Recursos no digitals:</p> <p>Setmana de sensibilització en relació amb el plagi acadèmic.</p> <p>Oficina (<i>Dean of Students</i>) on l'alumnat pot dirigir-se per demanar qualsevol tipus d'informació sobre el plagi acadèmic.</p>	<p>Recursos digitals:</p> <p>Informació que apareix en la web de la institució sobre la normativa existent, sancions, procés administratiu i/o burocràtic, alguns exemples de com esmentar i referenciar correctament.</p> <p>Recursos no digitals:</p> <p>No existeix cap acció formativa.</p>

4. DISCUSSIÓ

Les universitats britàniques analitzades (John Moore's i East Anglia University) basen la seva lluita contra el ciberplagi acadèmic en una força normativa interna com a principal eix vertebrador. Aquesta mesura es veu complementada per altres accions, normalment de caràcter opcional, com són la tècnica (amb l'ajut de programari antiplagi, com per exemple el programa Turnitin) i la formativa, que està composta per activitats de caràcter didàctic.

Cada normativa és independent a cada centre, ja que fins i tot es poden trobar diferents matisos en les definicions de plagi segons cada entitat. El criteri de sanció també és totalment independent a cada universitat; cada una explica en la seva normativa quines són les sancions que s'aplicaran en cas de trobar algú que incorri en pràctiques d'aquest tipus. A partir d'aquí, cada universitat dictamina quines són les estratègies més oportunes per abordar aquest fenomen, i fins i tot, permeten que cada professor actuï de manera independent i subjectiva (sempre sota el regla-

ment intern de la universitat).

Aquestes mesures adoptades per pal·liar aquest fenomen acadèmic en aquestes dues universitats britàniques poden ser preses com a models a seguir per part dels nostres centres educatius, en què tot aquest tipus de contingut destaca per la seva absència. Les perspectives mostrades serveixen per pal·liar una forma de treballar cada vegada més present per part del nostre alumnat. Així doncs, utilitzar algunes d'aquestes estratègies, tant en l'àmbit normatiu, tècnic i formatiu, podria ajudar a disminuir aquest tipus de pràctiques. La perspectiva de treball integral, és a dir, dissenyar estratègies i plans institucionals en què s'implementin mesures de manera rigorosa i efectiva de cada tipus d'estratègia (tècnica, formativa i reglamentària), és sense cap dubte una aposta clara a la qual les universitats espanyoles no poden ser alienes més temps. La universitat del segle XXI no ha de preparar, exclusivament, futurs professionals competents i ben formats; la formació de ciutadans amb principis ètics marcats és un valor i un objectiu pel qual la institució acadèmica ha d'apostar i esforçar-se per complir.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Center for Academic Integrity (2001). *Guide to plagiarism and cyberplagiarism*. Alberta: University of Alberta.
- Comas R., & Sureda, J. (2007). Ciber-plagio académico. Una aproximación al estado de los conocimientos. *Revista TEXTOS de la CiberSociedad*, 10. Obtingut de <http://www.cibersociedad.net/textos/articulo.php?art=121>
- Comas, R., & Sureda, J. (2008). El intercambio y compra/venta de trabajos académicos a través de Internet. *EDUTEC, Revista Electrónica de Tecnología Educativa*, 26.
- Hinman, L. (2002). Academic integrity and the World Wide Web. *ACM SIGCAS Computers and Society*, 32(1), 33-42.
- McCabe, D. L. (2001). Cheating in academic institutions: A decade of research. *Ethics & Behavior*, 11(3), 219-232.
- McCabe, D. L., & Trevino, L. K. (1993). Academic dishonesty: Honor codes and other contextual influences. *Journal of Higher Education*, 64(5)

Per citar aquest article:

Mut Amengual, B. (2010). Aproximació a les estratègies de lluita contra el plagi acadèmic desenvolupades per les universitats britàniques d' East Anglia (Norwich) i John Moore's University (Liverpool). *Innov[IB]. Recursos i Recerca Educativa de les Illes Balears*, 1. 147-153. Obtingut de <http://www.innovib.cat/numero-1/pdfs/8-inv-op.pdf>

ISSN: 2172-587X

